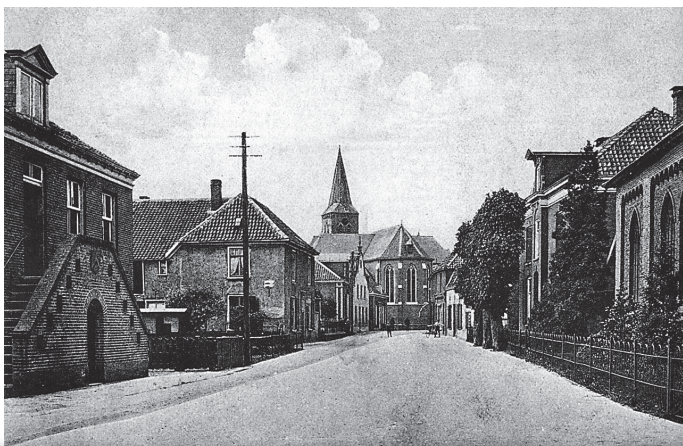
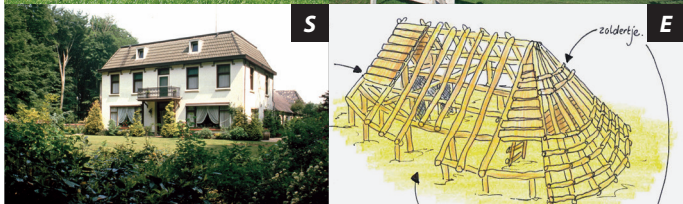

Fiets- en wandelroute Wehl & Nieuw-Wehl

A) De Protestantse kerk In de Grotestraat staat de Protestantse kerk, met aan weerszijden het statige domineeshuis en 'Ons Huis'. De Nederlandse Hervormde Gemeente Wehl is in 1721 gesticht. Het huidige kerkgebouw is gebouwd in 1857 en in 1900 voorzien van een toren. De toen aangebrachte uit 1784 daterende luidklok, is afkomstig uit de kerk van het Friese dorp Steggerda. Het orgel dateert uit 1874 en is gemaakt door H. Haffmans te Doetinchem.

B) Meelfabriek met de aangebouwde graansilo De voormalige meelfabriek met de aangebouwde graansilo is in fases gebouwd. Het oudste nog aanwezige deel is gebouwd in de jaren twintig van de vorige eeuw en daartegenaan een nieuwer deel enkele jaren later. Aan de oostzijde is het complex afgesloten door de hoge silo, gebouwd in 1956. Nadat de agrarische coöperatie stopte met de meelfabriek, wisselde het complex een paar keer van eigenaar en uiteindelijk stond het jarenlang leeg en raakte het in verval. De gemeente kocht het gehele complex van de laatste eigenaar en plaatste de meelfabriek met de silo als industrieel erfgoed op de gemeentelijke monumentenlijst. Vervolgens is het overgedragen aan de Stichting BOEi die het in 2012 restaureerde.

C) Station Wehl De spoorlijn Winterswijk-Zevenaar werd geopend op 15 juli 1885. Het eerste stationsgebouw in Wehl was van het type GOLS-klein, een laag en langwerpig gebouw, dat dienst deed van 1884 tot 1973. In 1914/1915 werd een verdieping bovenop het bestaande gebouw geplaatst. In 1973 werd aan de oostzijde ervan een nieuw modern station van het standaardtype Beilen (een tweekamertype) gebouwd waarna het oude gebouw werd gesloopt. Gelijktijdig met de herinrichting van de stationsomgeving in 2010 is ook dit station afgebroken.

D) Stoomtimmerfabriek De stoomtimmerfabriek met aangrenzend woonhuis is door aannemer en architect Th.W.A. Damen (1876-1956) gebouwd aan de Stationsweg (nu Stationsstraat) in de periode 1907-1909. Buiten dit rijksmonument staan op het terrein nog een schuur en een transformatorhuisje die niet onder de monumentenbescherming vallen. In 1917 is de fabriek met een zagerij uitgebreid en in 1938 met een uitbouw vergroot. De houtzaagmachines in het fabrieksgedeelte werden aanvankelijk vanuit het souterrain aangedreven door een zuiggasmotor. Later door een locomobiel en vervolgens door elektromotoren. Het souterrain in het achterste gedeelte van het woonhuis bood in die tijd plaats aan een klein boerenbedrijf met enkele stuks vee.

E) Historische speelerven Heideslag De speelvoorzieningen in deze nieuwe wijk zijn in een historische vorm gegoten. De nederzettingen uit de Middeleeuwen die in Heideslag zijn gevonden, stonden model daarvoor. In een werkgroep van bewoners zijn deze plannen uitgewerkt. De balkenstructuur van twee kleine boerderijen vormen klimtoestellen voor de jeugd. In combinatie met een waterput, hangmatten, voederspieker en moestuintje vormen ze een boerenerv waarop naar hartenlust gespeeld kan worden. Ook zijn een vogelnestschommel en overstappen over de wadi aangebracht. Zo ontstond een doorlopende groenstrook met her en der speelaanleidingen. Bewoners hielpen om het speelterrein 'aan te kleden' met gevlochten wilgentenen afscheidingen. De kinderen plantten hun moestuin in met stevige bessenstruiken en er zijn twee bruggetjes gebouwd.

F) Boerderij 'De Pol' Rijksmonument 'de Pol' ligt aan de Groenestraat in Wehl en wordt als volgt omschreven: "In oorsprong laat middeleeuws havezate, gelegen binnen een nog herkenbare omgrachting. In de huidige vorm een T-vormige hoeve, midden 19e eeuw, waarvan het woongedeelte een pannenschilddak en de stal een met riet en pannendeekte wolfdak draagt. In het linkerdeel van het woonhuis restanten van laatmiddeleeuws metselwerk. Vensters met luiken en zesruits schuiframen." Over de ouderdom van de Pol bestaat geen duidelijkheid. A.G. van Dalen schrijft over grote en voorname huizen in Wehl, die allen al in de 14e en 15e eeuw genoemd worden en daaronder noemt hij ook de Pol.

G) Woonboerderij 'De Klomp' Deze woonboerderij staat aan de Breedestraat 2. Na een brand werd deze boerderij in 1890 herbouwd. In het begin van de vorige eeuw was in een schuur bij deze boerderij een café gevestigd.

H) Boerderij 'Het Gripsgoed' Het Gripsgoed, ook wel 'de Grip' genoemd, is een van Wehls oudste boerderijen en een gemeentelijk monument. In 1363 wordt het voor het eerst genoemd als leengoed van Kleef.

I) De 'Bernadette' molen De Bernadettmolen, een rijksmonument, werd gebouwd in 1861 en kreeg de naam 'Welvaart'. De naam 'Bernadette' kreeg hij pas na de Tweede Wereldoorlog. Grote restauraties vonden plaats in 1965 en in 1990. In 1901 werd een petroleummotor geplaatst in een afzonderlijk gebouw dat de naam 'De Stoom' kreeg. Daarin bevindt zich nog steeds een elektrische maalstoel voor het malen van granen. Van de 4 molens die de voormalige gemeente Wehl in het verleden rijk was, is deze als enige overgebleven.

J) Elver Het klooster in Nieuw-Wehl, genaamd Maria stichting, werd in de vorige eeuw aan het begin van de jaren dertig gebouwd. De zusters van Julie Postel uit Boxmeer begonnen hierin in 1933 een tweeklassige meisjesschool. In 1963 werd het gebouw aangekocht door de stichting Samivoz in 's-Hertogenbosch. Het gebouw kreeg een bestemming als instituut voor geestelijk gehandicapten onder de naam Fatima. Het huidige Elver biedt in Nieuw-Wehl e.o. zorg op maat aan 400 mensen met een verstandelijke beperking in een passende woon- en werkomgeving.

K) R.K. kerk Nieuw-Wehl Op 19 maart 1925 werd in Achterwehl, vanaf 1933 Nieuw-Wehl, de parochie O.L. Vrouw van Altijddurende Bijstand opgericht. De rooms-katholieke kerk, in neo-Romaanse stijl, en de aangrenzende pastorie dateren van datzelfde jaar.

L) Boerderij 'De Negelaar' Deze boerderij, een rijksmonument, is gelegen aan de Mgr. Hendriksenstraat 25 in Nieuw-Wehl en wordt in de volksmond ook wel 'De Naegelder' genoemd. Uit oude landkaarten blijkt dat deze boerderij al voor 1735 bestond. De werkelijke ouderdom ervan is niet bekend. In het midden van de negentiende eeuw werd het voorhuis opnieuw opgetrokken en werd het een T-boerderij.

M) Boerderij 'De Ward' Dit tot woonboerderij omgebouwd boerderijtje is bekend als 'Daomen van de Ward'. Tot voor de ruilverkaveling lagen er vanaf deze boerderij aan het einde van de Wardsstraat, binnenvegen naar de Bosslagstraat en naar boerderij "De Nichtenhorst". Deze laatste, onverharde landweg is een aantal jaren geleden door de Vrienden van het Wehlse Bos en Landschap opnieuw aangelegd en verbindt nu de Wardesestraat met de Mgr. Hendriksenstraat. Deze landweg staat aan de Mgr. Hendriksenstraat met een bord aangegeven als 'Fiets-, Voet- en Ruiterspad'.

N) Karakterbos In 2012 werd bij gelegenheid van het 15-jarig bestaan van de Stichting Vrienden van het Wehlse Bos het zogenaamde Karakterbos geopend. Dit bos bestaat voor een deel uit bomen van de voormalige kwekerij en voor een deel uit bijzondere bomen die er later bij zijn geplant. 21 Bomen corresponderen met 21 mensentypen volgens de Keltische boomkalender. De Keltische boomkalender verdeelt het jaar in 39 perioden van maximaal 10 dagen en elke periode wordt beheerst door een bepaalde boomsoort. In totaal worden 21 boomsoorten onderscheiden, waarvan 4 heilige bomen: de Eik, de Berk, de Olijfbom en de Beuk, deze laatste zijn alleen met de overgang van de seizoenen verbonden. De meeste boomsoorten regeren zowel over een periode in het voorjaar als in het najaar.

O) Landhuis Jagershuis Het Jagershuis staat op de kaarten uit de negentiende eeuw vermeld als het huis van de houtvester en is gebouwd omstreeks 1832. Het had een boerderijvorm en bestond uit een woongedeelte en een gedeelte voor de stalling van vee en de opslag van stro en hooi. Het woongedeelte is, enkele vertrekken daargelaten, in 1880 vervangen door een statig voorhuis. Het diende voor tweederde als zomerverblijf voor de eigenaren en in de winter, als er werd gejaagd, als onderkomen voor de jagers. Een derde van het huis heeft tot 1999 dienst gedaan als woning voor de beheerder van het landgoed. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het huis meerdere malen gevorderd door de bezetter en ook bood het enkele jaren onderdak aan de paters Passionisten die elders waren verdreven. In 2010 werd dit gemeentelijke monument aan de binnenkant verbouwd tot één woning.

P) Herinneringsbeuk oud-burgemeester Moorman Langs het Burgemeester Moorman Voetpad staat een gedenkpaaltje met een rode beuk. Dit is de plek waar op 8 september 1940 oud-burgemeester H.F. Moorman werd getroffen door een beroerte. Als gevolg daarvan overleed hij de dag daarna op het Jagershuis.

Q) Stopplaats Stillwald De stopplaats Stillwald werd o.a. gebruikt door treinreizigers met een van de twee landgoederen als bestemming het Jagershuis of Stillwald, een bezoek aan de Wehlse bossen of deelname aan een jachtpartij. Omstreeks 1925 werd de stopplaats opgeheven.

R) Graf Jhr. Mr. L.C.J.C.F. van Nispen Jhr. Mr. Lodewijk Carel Jacob Christiaan Frans van Nispen werd geboren op 28 juni 1790 in Chaudfontaine, een kuuroord vlak bij Luik, als zoon van Jacobus Johannes (Jean Jaques) van Nispen (advocaat) en Maria Barbara Demany. Van Nispen overleed op 8 mei 1872 op zijn fraaie landgoed Stillwald, dat hij had aangelegd op heidepercelen die hij in 1825 van de gemeente Wehl had gekocht. Daar ligt hij, midden in het weiland en omgeven door bomen, ook begraven. (Niet voor publiek toegankelijk)

S) Landhuis Stillwald Het buitengoed, of ook wel het landhuis Stillwald, werd in de jaren dertig van de negentiende eeuw gebouwd in opdracht van Jhr. Mr. L.C.J.C.F. van Nispen. De familie Van Nispen verkocht het landgoed Stillwald in 1913 aan de familie Van Laak.

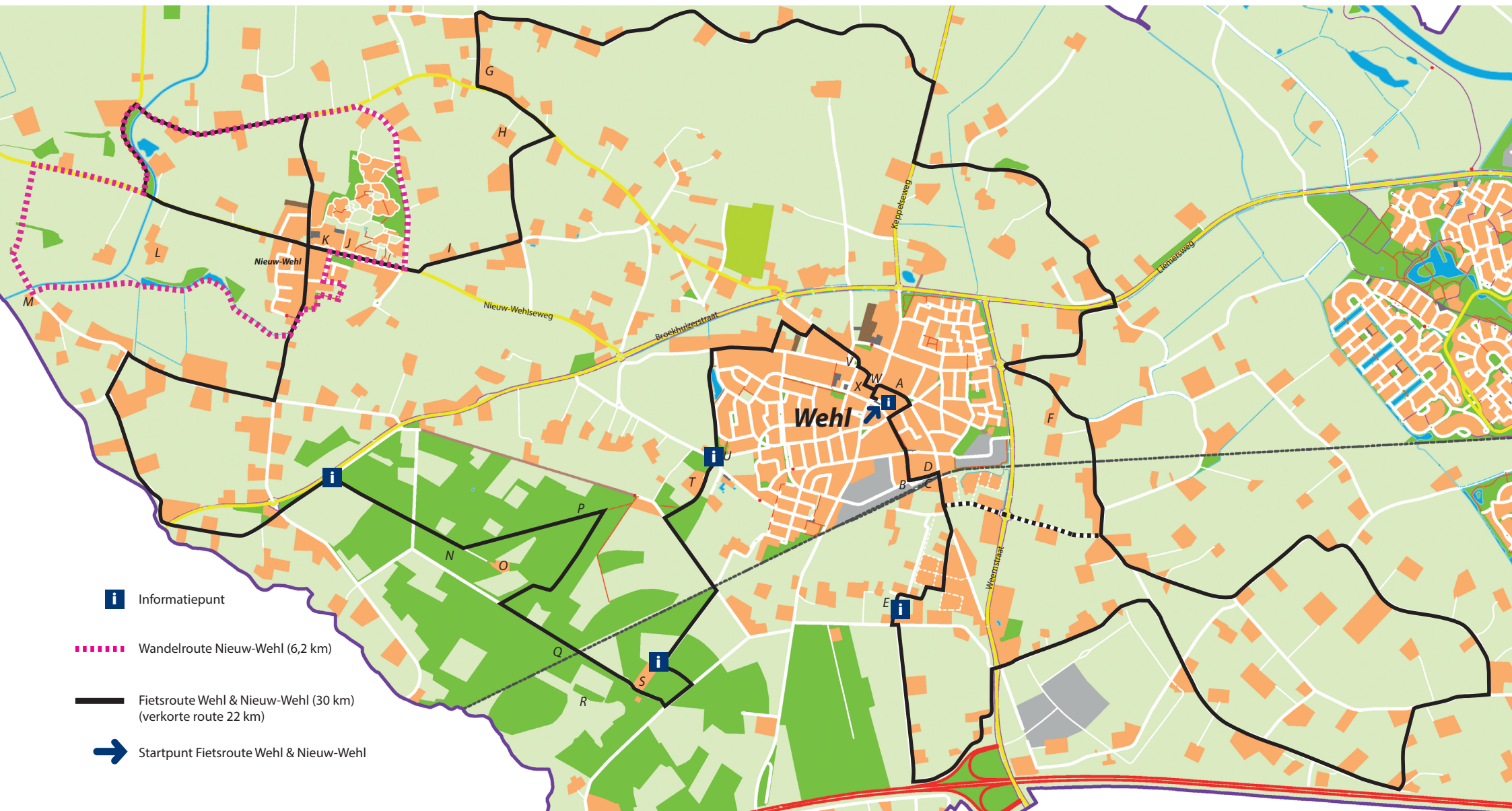
T) Boerderij Groot Byvoorde Boerderij Groot Byvoorde, ook Brevoort genoemd, Byverden of Byvorden ('bij de voorde'), bestond al in de vijftiende eeuw. Grachtresten wijzen op een versterkte woonplek. Er zijn allerlei vondsten uit de middeleeuwen gedaan. Groot Byvoorde wordt nu meestal Hagelkruis genoemd. Deze boerderij is een gemeentelijk monument.

U) Het Hagelkruis Op de vijfspiong Hagelkruisweg – Melkweg - Molenweg - Burgemeester Moorman Voetpad - Leemkuilseweg, staat in de berm een lange houten paal met daar bovenop een ijzeren kruis. Dit ijzeren kruis is het Hagelkruis, een rijksmonument dat al voor het jaar 1723 werd opgericht. Dit hagelkruis is een type wegkruis dat men plaatste om boze geesten af te weren, zodat gewassen niet door hagel beschadigd zouden raken.

V) Voormalig gemeentehuis Beatrixplein Dit voormalige gemeentehuis is in 1937-1938 gebouwd ter vervanging van het oude raadhuis in de vroegere Dorpsstraat. Dit nieuwe gemeentehuis is op 3 maart 1938 geopend. In mei 1990 besloot de raad het pand per 1 januari 1992 te verkopen. Het monument voor het voormalige gemeentehuis is daar geplaatst als blijvende herinnering aan het samengaan van de gemeenten Wehl en Doetinchem. Het ontwerp is gebaseerd op de zeventiende eeuwse 'Wunderkammer'.

W) R.K. kerk Wehl De St.-Martinuskerk is een rijksmonument en zonder twijfel het oudste gebouw van de gemeente Wehl. De oudste delen, waar ook het onderste gedeelte van de toren bij hoort, dateren waarschijnlijk uit de twaalfde eeuw. Wehl wordt in 1234 als een zelfstandige parochie vermeld. In 1480 is het bovenste deel helemaal in Gotische stijl gebouwd. Aan de noordkant van de kerk lag het kerkhof. Vanaf 1839 zijn de overledenen daar niet meer begraven. In 1854-1855 is de kerk vergroot. Daarna is er een nog een grote verbouwing geweest in 1894-1895. Bij de laatste restauratie 1915-1916 is een grafsteen van Henrick van Hackfort ontdekt die nu buiten de kerk ligt, evenals een altaartafel uit 1483 en een geheel gemummificeerde kat. In 1991 is de kerk helemaal gerestaureerd waarbij de inrichting weer in volle eer is hersteld. Rondom de kerk woedde in 1842 een felle brand, waarbij zeven huizen zijn vernield. De kerk is gelukkig gespaard gebleven.

X) De pastorie Tegenover de ingang van de kerk staat de pastorie. Dit statige herenhuis, een rijksmonument, dateert uit het midden van de 19e eeuw.

Fiets- en wandelroute Wehl & Nieuw-Wehl

- Startpunt parkeerplaats Kon. Wilhelminaplein in Wehl.
- Ga voor de Coop supermarkt langs en RA Beekseweg.
- Voorbij de kerk, RA Grotestraat. **(afb. A)**
- Rechts aanhouden en Stationsstraat volgen.
- RA Oranjestraat.
- LA Isidorusstraat.
- Bij einde Isidorusstraat LA Stationsstraat **(afb. B)** en voor het station langs. **(afb. C)** **(afb. D)**
- RA Doetinchemseweg en de overweg oversteken.
- RA Koksgoedweg.
- Op Y-kruising RA Kieflandseweg (= onverharde weg).
- Kieflandseweg blijven volgen (wordt zandpad).
- Op kruising met verharde weg LA en direct weer RA en na ca. 100 m.
RA zand/grind/graspad volgen door de nieuwe woonwijk. **(afb. E)**
- Nadat Kieflandseweg is overgegaan in een verharde weg, links aanhouden en weg blijven volgen (= eigen weg).
- LA Plantage Allee.
- RA Plakslagseweg (= onverharde weg).
- Plakslagseweg gaat over in Tolweg.
- Einde weg RA fietspad Weemstraat en na ca. 10 mtr. LA en via oversteekplaats voor fietsers Weemstraat oversteken.

Let op: GEVAARLIJKE OVERSTEEK!

- Na oversteek Weemstraat LA fietspad Weemstraat volgen en na ca. 20 mtr. RA Kemnadeweg langs A18 Bedrijvenpark volgen.
- RA Nieuwestraat.
- Na Stienezen Reclame A18 bij geluidscherm A18, 2x links aanhouden en Nieuwestraat blijven volgen.
- RA Broekstraat.
- LA Slagenweg.
- Op Y kruising LA Doetinchemseweg.
- Op T-kruising RA Bleeksestraat.
- Na overweg LA Groenestraat. **(afb. F)**
- Vóór de rotonde RA Kelderweg.
- Op T-kruising LA Bokkenstraat en Broekhuizerstraat recht oversteken en Bokkenstraat vervolgen.

Let op: GEVAARLIJKE OVERSTEEK!

- RA Keppelseweg en fietspad volgen.
- LA Grindstraat en Keppelseweg oversteken.

Let op: GEVAARLIJKE OVERSTEEK!

- Grindstraat volgen en op T-kruising, LA Breedestraat. **(afb. G)**
- LA Doesburgseweg.
- RA Heijendaalseweg (na de boerderij een onverharde weg).
- RA Kerkhofweg. **(afb. I)**
- RA Nieuw-Wehlseweg. **(afb. J)** **(afb. K)**
- Op kruising met Mgr. Hendriksenstraat/Nieuwe-Kerkweg, RA Nieuwe-Kerkweg.
- LA Doesburgseweg.
- LA Kleefslagsestraat.
- LA Mgr. Hendriksenstraat. **(afb. L)**

Mgr. Hendriksenstraat Boerderij 'De Hoge Horst', gelegen aan de Mgr. Hendriksenstraat op huisnummer 16, is het ouderlijk huis van Mgr. Theet Hendriksen. Hij was de eerste bisschop die uit deze gemeente voortkwam. Zijn 40-jarig priesterjubileum vierde hij op 5 november 1971. Bij gelegenheid daarvan besloot de gemeenteraad van Wehl op 28 september 1972, om de Deutse Weg om te dopen in de Mgr. Hendriksenstraat.

- RA Nieuwe Kerkweg
- RA Wardsestraat
- LA Kempsestraat
- Na ca. 200 mtr. LA en Kempsestraat blijven volgen.
- Einde Kempsestraat de Broekhuizerstraat recht oversteken.

Let op: GEVAARLIJKE OVERSTEEK!

- Na oversteken LA fietspad Broekhuizerstraat .
- Na ca. 30 mtr. bij einde fietspad RA Loilseweg.
- Loilseweg blijven volgen (parallelweg Broekhuizerstraat).
- Kruising met Heikantseweg recht overteken en Loilseweg blijven volgen.
- Na ca. 275 mtr. RA halverharde weg in (oprijlaan landgoed 'Het Jagershuis') **(afb. N)** **(afb. O)**
- LA Burgemeester Moorman Voetpad (halfverhard fietspad). **(afb. P)**
- Na ca. 650 mtr. RA bosweg (zandweg) volgen.
Let bij het afslaan op de uitstekende boomwortels.
- Na ca. 200 mtr. passeert u de 'Galgenbult'.

Galgenbult Aan een zijweg van het Burg. Moorman Voetpad ligt een bult, omgeven door een droge sloot en begroeid met beukenbomen. Het vermoeden bestaat dat op de Galgenbult in vroeger tijden doodvonnis-sen werden voltrokken. Bewijzen daarvoor zijn echter nooit gevonden.

- LA bospad over bruggetjes volgen.
- LA en half verhard fietspad Dassenboomse Allee volgen.
- Overweg oversteken **(afb. Q)** en Dassenboomse Allee volgen **(afb. R)** tot voorbij landgoed 'Stilliwald'. **(afb. S)**
- LA Koningsweg.
- Na ca. 150 mtr. LA door poort de verharde toegangsweg naar camping De Dassenboom volgen.
- Op T-kruising LA Ringweg spoorweg over gaan en Ringweg blijven volgen.
- RA Burgemeester Moorman Voetpad (tegenover wei met minigeiten). **(afb. T)**
- Einde Burgemeester Moorman Voetpad op 5-sprong de 2de weg LA Melkweg inslaan (half verhard pad). **(afb. U)**

De Melkweg De oorspronkelijk Melkweg was een veldweg waarover de boeren van 'de Heikant' in de zomermaanden 2x per dag naar de Grindstraat gingen om hun koeien te melken. Daaraan is de naam Melkweg ontleend. Via deze veldweg keerde ook jaarlijks op de 1^e zondag in september de najaarsprocessie naar het Hagelkruis terug naar de St.-Martinuskerk.

- LA Esdoornlaan.
- RA Didamseweg.
- Na ca. 280 mtr. LA Norman Belvealstraat (tussen brandweerkazerne en praktijk fysiotherapie)

Norman Belvealstraat In deze straat staat een monument ter herinnering en eerbetoon aan de Canadese bevrijders in 1945. Norman Belveal was de chauffeur van de voorop rijdende Canadese tank die op de Keppelseweg een voltreffer kreeg. Van de 5 bemaningsleden kwamen er 3 om waaronder Norman Belveal. Op zondag 5 mei 2013 onthulde een nichtje van Norman Belveal het straatnaambord en het monument.

- LA Akkerstraat.
- RA Doesburgseweg.
- Rechtdoor Beatrixplein. **(afb. V)**
- LA Grotestraat (bij Chinees restaurant).
- RA Kerkplein (vóór de kerk). **(afb. W en X)**
- RA Beekseweg.
- LA Koningin Wilhelminaplein.

U bent terug op het vertrekpunt en hier eindigt deze fietsroute.